

Logboek
Voorbeelden om
te gebruiken

Thuis in Taal

Verbinden met kinderen en ouders thuis

Het waarom, hoe en wat voor
maatwerk en interactie

Martine van der Pluijm

Beste lezer,

Dit logboek hoort bij de handleiding *Verbinden met kinderen en ouders thuis: Het waarom, hoe en wat voor maatwerk en interactie. Handleiding Thuis in Taal in de thuissituatie*. Waarom een apart logboek?

Tijdens ons onderzoek bij gezinnen thuis merkten we hoe waardevol het is om vast te leggen wat je ziet en hoort: hoe de thuisomgeving eruitziet, wanneer kinderen betrokken zijn, hoe ze taal gebruiken en hoe ouders daarop inspelen. We werden vaak verrast door de rijkdom aan taal, de liefde die voelbaar is en de unieke inkijkjes in het gezinsleven. Over die inzichten lees je meer in de handleiding.

Om die observaties goed te vangen werkten we met logboeken. Door te beschrijven wat we zagen en foto's te maken met polaroidcamera's, kregen we scherper zicht op onze ervaringen. Dat hielp ons om beter te begrijpen wat er gebeurde én om die inzichten te delen met collega's en onderzoekers. Juist deze uitwisselingen maakten het mogelijk om maatwerk te leveren, afgestemd op ieder gezin.

En dat maatwerk maakt echt verschil. We zagen hoe professionals erin slaagden om de omgeving in de kinderopvang of school te verbinden met de omgeving bij kinderen en ouders thuis. Dat leidde tot meer interactie tussen ouders en kinderen en tot groei in taalproductie. Zo dragen we samen bij aan de voorwaarden voor de taalontwikkeling van kinderen.

In deze map vind je de logboeken die wij gebruikten. Ze starten bij kijkpunten voor de hele groep, gevolgd door bladen voor eenmalige huisbezoeken (uit te breiden per kind) en tot slot voor extra huisbezoeken bij gezinnen. Deze volgorde sluit aan bij de fases die beschreven worden in hoofdstuk 3 van de handleiding.

We hopen dat je bij het verkennen van de taalomgeving thuis net zo wordt geraakt en verrast als wij. Veel plezier!

Senem Tekin, Myrthe Stuit en Martine van der Pluijm, en de andere onderzoekers.

Tip

Kijk en schrijf waardierend. Dat helpt je om met een open blik naar ouders en kinderen te kijken én het levert mooie voorbeelden op om met ouders te delen.

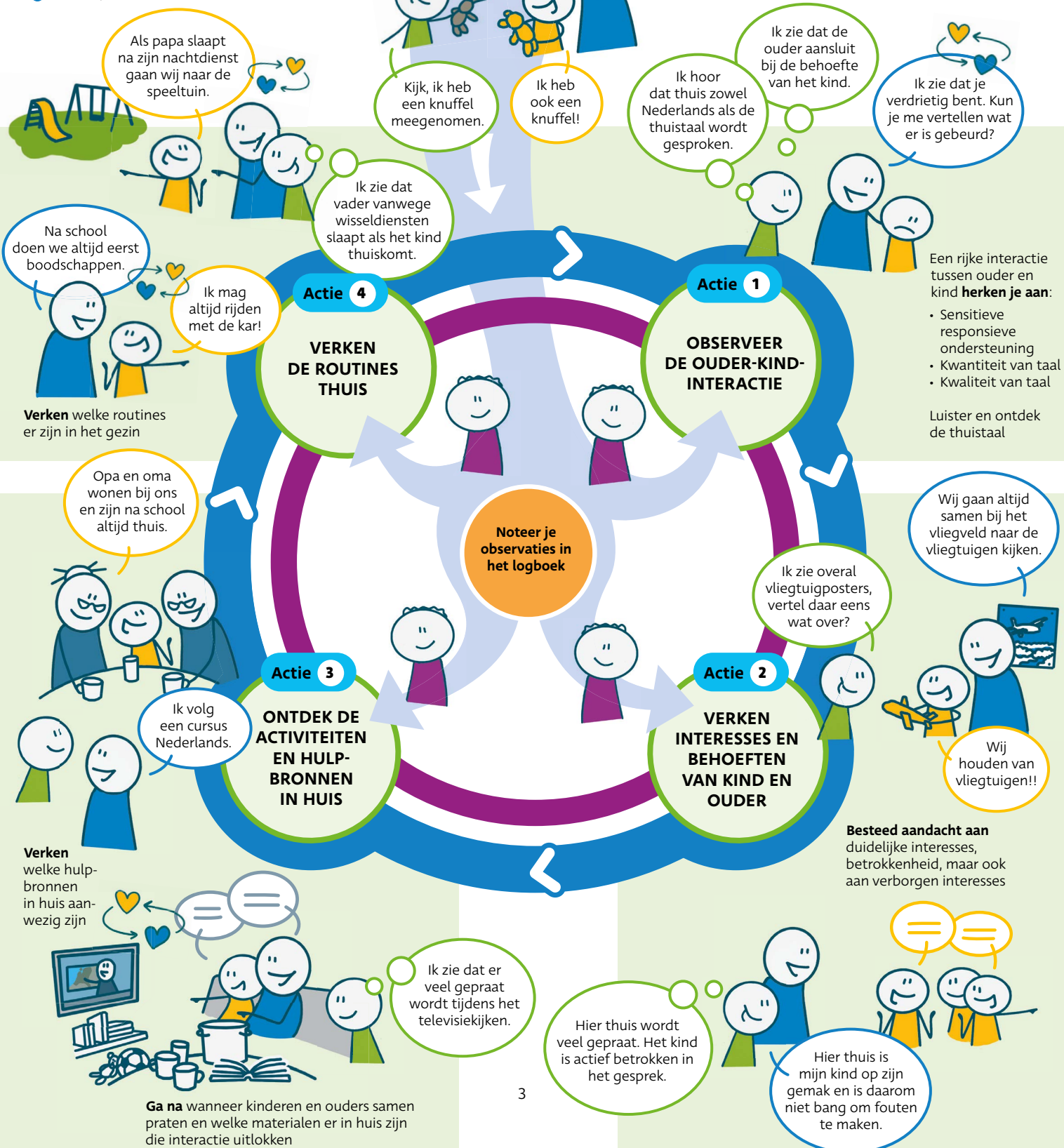
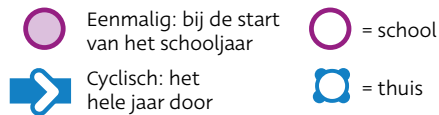
Introductie

Het verkennen van de taalomgeving thuis begint al op de groep. Ook de ouder-kind-activiteiten die daar plaatsvinden, geven waardevolle inzichten. Tijdens een huisbezoek ontdek je nog veel meer. In deze visual zie je de stappen die je kunt zetten om de taalomgeving thuis te verkennen. En vergeet niet: doe dat speels!

Verken speels de taalomgeving thuis bij alle kinderen

Starten met het verkennen van de taalomgeving thuis

Als je het jaar start met je groep, is het belangrijk om al iets te weten over de achtergronden van leerlingen. In het systeem van school is er al veel informatie aanwezig die je kunt benutten om een beeld te krijgen. Ook de eerste kennismakingen met kinderen en ouders leveren veel inzichten op. En misschien ook vragen. Verzamel die. Je eerste verkenning geeft je overzicht en helpt je om aan te sluiten bij kinderen en ouders.

START

KEN DE ACHTERGRONDEN VAN KINDEREN EN OUDERS

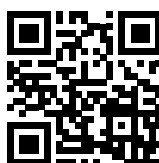

Tip

Gebruik de checklist 'Ken de achtergrond thuis' (bijlage 1).

Tip

Kijk naar de ouder-kind interactie en de betrokkenheid van het kind met de checklist 'Observeer de ouder-kindinteractie'. (bijlage 2).

Met de QR-code kun je de [invulpagina](#) downloaden en printen. Zo kun je voor ieder kind een aparte pagina invullen.

Deel 1

1

Ga op huisbezoek bij *alle* kinderen en verken speels de kennisbronnen en taalervaringen thuis

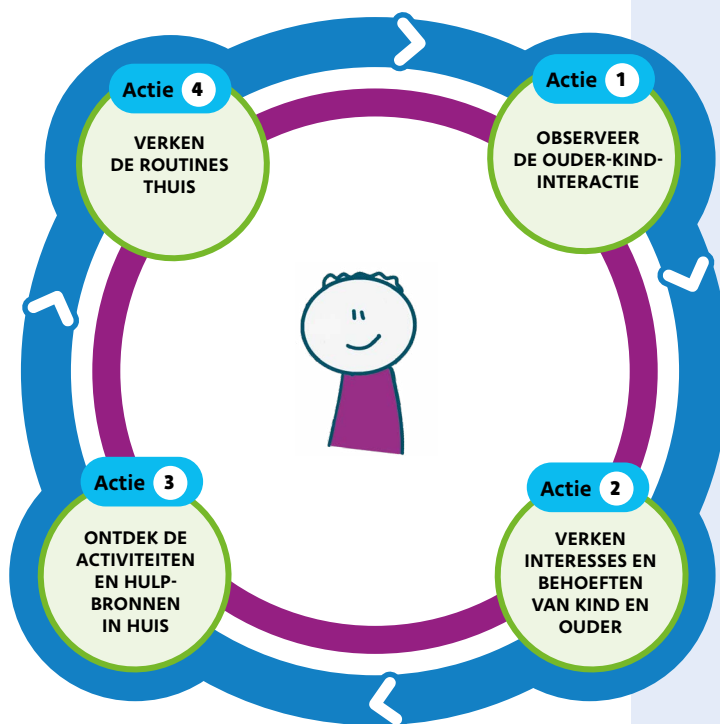

Ga op huisbezoek

Voor je het gezin bezoekt, is het belangrijk om eerst af te stemmen met de ouders wanneer je langskomt en eventueel wie daarbij aanwezig zal zijn. Zorg dat de verwachtingen over en weer duidelijk zijn, bijvoorbeeld over omgangsvormen of gewoontes waar je rekening mee kunt houden. Let bij binnenkomst ook op signalen uit de omgeving, zoals of je handen schudt of je schoenen in de gang uitdoet.

Voorbeelden van kennisbronnen

- **Praktische bronnen:** alledaagse routines binnen het gezin, zoals boodschappen doen, koken, eten of afscheid nemen van een ouder die naar het werk gaat. Denk ook aan hobby's van kinderen en activiteiten buitenshuis.
- **Culturele bronnen:** activiteiten of symbolen die te maken hebben met cultuur of religie, zoals een vlag, een boek, rituelen, feesten of verhalen.
- **Geografische bronnen:** plaatsen die belangrijk zijn voor kinderen, zoals een rivier, een werelddeel, een gebergte of een stad.
- **Sociale bronnen:** gezins- en familieleden, vrienden of kennissen en hun bezigheden, ook via sociale media.
- **Institutionele bronnen:** vormen van samenleven, zoals een gezin met twee ouders, meerdere familieleden, of een samengesteld gezin.
- **Existentiële bronnen:** levenservaringen, zowel positief (bijvoorbeeld nieuwsgierigheid) als negatief (zoals uitsluiting of discriminatie).

Voorbeelden van een specifieke kennisbron: taalervaringen

- De thuistalen die binnen het gezin worden gesproken
- De interactie tussen ouder en kind

Tip

Ga speels met ouder en kind in gesprek. Bijvoorbeeld met Levend Memory uit de handleiding.

Met de QR-code kun je de [invulpagina](#) downloaden en printen. Zo kun je voor ieder kind een aparte pagina invullen.

Huisbezoek bij

Dag en tijdstip

Welke vragen heb ik

Actie 1

Hoe verloopt de interactie tussen ouder en kind? En in welke taal of talen?

Actie 2

Wat ben ik te weten gekomen over de interesses, betrokkenheid en behoeften van het kind thuis?

En wat over de interesses en behoeften van de ouders?

Actie 3

Welke activiteiten doen kinderen en ouders thuis? En welke hulpbronnen zijn er aanwezig (denk aan boeken, personen)?

Actie 4

Welke routines zie ik in het gezin?

**Welke kennis-
bronnen zie ik bij het
kind in dit gezin die
belangrijk zijn voor
de taalontwikkeling?**

**En welke bij
de ouders?**

**Welke taal-
ervaringen zie
ik dat het kind
opdoet tijdens
de activiteiten en
routines thuis?**

**Welke aanknopings-
punten zie ik om
mee te nemen naar
de groep?**

**Zou een extra
huisbezoek het
taalleren van het
kind kunnen
ondersteunen?
Waarom?**

Als het antwoord
op deze laatste vraag
ja is, dan helpt deel 2
je verder op weg.

Deel 2

1

Participeer in gezinsroutines en
-activiteiten met extra huisbezoeken

Voor je aan de slag gaat

Als je meer huisbezoeken wilt doen, bespreek dit dan altijd eerst met de ouders. Leg uit waarom extra bezoeken kunnen bijdragen aan de taalontwikkeling van hun kind en hoe je wilt verbinden met de rol van ouders thuis. Bespreek samen met kind en ouders bij welke routine of activiteit je kunt aansluiten en gebruik hierbij je eerdere ervaringen.

Tips

Vaste routine

Maak van het huisbezoek zelf ook een vaste routine, bijvoorbeeld iedere woensdag om 13.30 uur. Zo weten ouders en kinderen waar ze aan toe zijn en kun je beter volgen wat er verandert in de taalomgeving thuis.

Spreek de taal van het gezin

- Lukt het om iemand te laten tolken? Dat is waardevol.
- Je komt sowieso ver met gebaren, mimiek en geduld.
- Gebruik eventueel vertaalapps (zoals Kwiep).
- Stimuleer ouder en kind hun thuistaal te blijven gebruiken. Leg uit hoe belangrijk die taal is voor hun onderlinge band én voor de Nederlandse taalontwikkeling van het kind.
- Leer zelf een paar woorden uit de thuistaal van het gezin. Dat helpt om contact te maken.
- Blijf nieuwsgierig, open en geduldig.

Gebruik taal als middel

- Toon hoe je het taalleermechanisme van kinderen kunt stimuleren.
- Laat zien hoe taal verweven is met spel, interactie en dagelijkse routines.
- Geef ouders een volwaardige rol in de interactie. Benoem de belangrijke rol van ouders.

Verbind met wat het kind kent

Neem een spel of activiteit mee die het kind op de groep graag doet, bijvoorbeeld een toren bouwen of met auto's spelen. Sluit daarbij aan en stimuleer het enthousiasme van het kind om een gesprek op gang te brengen. Zoek samen met de ouders naar natuurlijke momenten waarop deze interacties ook thuis (kunnen) plaatsvinden.

Foto's

Foto's kunnen helpen om ervaringen vast te leggen en er later met ouders en kinderen op terug te komen. Kind en ouder kunnen er zelfs samen een ouder-kindboek van maken.

Met de QR-code kun je de [invulpagina](#) downloaden en printen. Zo kun je voor ieder kind een aparte pagina invullen.

Huisbezoek bij

Dag en tijdstip

Welke vragen heb ik

Doel huisbezoek

**Wie waren er
aanwezig?**

**Welke activiteiten
hebben we gedaan
die passen bij het
kind en gezin?**

**Wat heb ik gedaan
in de interactie met
het kind?**

**In hoeverre
leidde dit tot
betrokkenheid en
taal bij het kind?**

Wat gebeurde er door mijn manier van voordoen met de interactie tussen ouder en kind?

Hoe kijken ouder en kind terug op het huisbezoek?

In hoeverre heb ik het doel van het huisbezoek bereikt? Welke andere doelen zijn bereikt die ik niet voorzien had?

Welke aanknopingspunten over de kennisbronnen en taalervaringen neem ik mee naar de groep om het taalleren van het kind te ondersteunen?

In hoeverre zou een extra huisbezoek het taalleren van het kind kunnen helpen? Wat zou dan een geschikte manier zijn?

Bijlagen

Bijlage 1

checklist **Ken de achtergrond thuis**

Bijlage 2

checklist **Observeer de ouder-kindinteractie**

Bijlage 1: checklist Ken de achtergrond thuis

		Van dit kind was een ouder ¹ aanwezig	(Met) de ouders van dit kind		Bij dit kind	In verband met de taalomgeving thuis van dit kind weet ik							
Nr	Initialen kind	bij het laatste oudergesprek	nemen makkelijk contact met mij op	neem ik makkelijk contact op	werk ik goed samen in de begeleiding van het kind	heb ik inzicht in de interactie thuis ²	schat ik in dat extra huisbezoeken kunnen bijdragen aan de taal-ontwikkeling	het opleidings-niveau van ouders ³	of er signalen zijn van laagge-letterdheid ⁴ bij ouders	of kind en ouders de Nederlandse taal spreken en/of welke andere thuistalen	de samen-stelling van het gezin ⁵	of er signalen zijn van armoede ⁶	of er zorg-signalen zijn rondom de (taal) ontwikkeling van het kind
		(ja/nee, noteer wie)	(ja/nee)	(ja/nee)	(ja/nee)	(ja/nee/twijfel)	(ja/nee/twijfel)		(ja/nee/twijfel)	(ja/nee, noteer de thuistaal indien thuis een andere taal wordt gesproken dan Nederlands)		(ja/nee/twijfel)	(ja/nee/twijfel)
1													
2													
3													
4													
5													
6													
7													
8													
9													
10													
11													
12													
13													
14													
15													
16													
17													
18													
19													
20													

¹ Een ouder of andere volwassene.

² Zie voor kijkpunten de Checklist 'Observeer de ouder-kind interactie'.

³ Noteer hier het opleidingsniveau van ouders: geen basisschool, maximaal MBO 1 niveau of hoger

⁴ Let op: wanneer iemand niet kan lezen en schrijven in het Nederlands, maar wel in de moedertaal, is diegene niet laaggeletterd. Vul 'ja' in bij één of meerdere signalen, zoals: ouder heeft zichtbaar moeite met lezen en schrijven in het Nederlands en in de moedertaal, ouder heeft verteld over moeite met lezen en schrijven, etc.

⁵ Noteer bijzonderheden, zoals eenoudergezin, aantal broertjes/zusjes, eventuele grootouders aanwezig in huis, etc.

⁶ Vul 'ja' in bij één of meerdere signalen, zoals: kind wordt afgemeld bij activiteit die geld kost, kind heeft weinig speelgoed, kind draagt weinig of versleten kleding, ouders geven aan geldproblemen te hebben, etc.

Bijlage 2: checklist **Observeer de ouder-kindinteractie**

Naam kind

Met de QR-code kun je de [invulpagina](#) downloaden en printen. Zo kun je voor ieder kind een aparte pagina invullen.

	Aandachtspunten	Check wel of niet	Observatie
Sensitieve responsiviteit	De ouder creëert kansen voor het kind om initiatief te nemen (autonomie stimuleren).		
	De ouder reageert responsief op signalen van het kind, passend bij de behoeften van het kind.		
	De ouder toont warmte en om het initiatief van het kind te ondersteunen (enthousiasme, vriendelijke gelaatsuitdrukking, etc.).		
	De ouder laat positief affectief gedrag zien (aanraken, liefkozen, etc.).		
	De ouder gaat interactie aan die aansluit bij de focus van het kind.		
	De ouder sluit aan bij initiatief van het kind en ondersteunt waar dit nodig is door bijv. helpende vragen te stellen zonder de activiteit over te nemen (scaffolding).		
	De ouder moedigt het kind verbaal aan ('goed zo', 'dat kun jij wel', etc.).		
	De ouder biedt ruimte voor het kind om verbaal te reageren.		
Kwantiteit van taal	De ouder gebruikt taal om de omgeving te beschrijven of eigen gedrag of gedrag van het kind te benoemen.		
	De ouder gebruikt gebaren om de omgeving te beschrijven of eigen gedrag of gedrag van het kind te benoemen.		
	De ouder gebruikt meerdere woorden in een zin.		
	De ouder wisselt beurten met het kind.		
	De ouder stelt (open) vragen aan het kind om het kind te stimuleren actief in het gesprek deel te nemen.		

	Aandachtspunten	Check wel of niet	Observatie
Kwaliteit van taal	De ouder gebruikt moeilijke woorden.		
	De ouder doet voor hoe het kind meer woorden in een zin kan gebruiken (zin verlengen).		
	De ouder praat met het kind over situaties in het hier en nu.		
	De ouder praat met het kind over situaties buiten het hier en nu.		
	De ouder stelt het kind gericht vragen om het gebruik van meer woorden in een zin en het praten buiten het hier en nu te stimuleren.		
Welbevinden kind	Het kind heeft plezier.		
	Het kind is ontspannen.		
	Het kind is open.		
	Het kind is emotioneel in balans.		
	Het kind heeft zelfvertrouwen.		
Betrokkenheid kind	Het kind is gemotiveerd om deel te nemen aan interacties.		
	Het kind heeft concentratie tijdens de interactie.		
	Het kind staat open voor nieuwe informatie en taal tijdens de interactie.		
	Het kind ervaart voldoening in de interactie.		
	Het kind zet al zijn/haar taal en vermogens in tijdens de interactie.		

Colofon

Dit logboek hoort bij de handleiding en is een uitgave van Hogeschool Rotterdam. Het materiaal is gemaakt binnen het onderzoek MAATWERK, met financiering van SIA en gemeente Rotterdam.

Auteur: Martine van der Pluijm, Hogeschool Rotterdam.

Met bijdragen van Myrthe Stuit en Senem Tekin

Met dank aan alle gezinsbegeleiders, voorscholen van Peuter & Co en basisscholen van RVKO, BOOR en PCBO te Rotterdam. Ook dank aan de samenwerkingspartners van het consortium, in het bijzonder Erasmus Universiteit Rotterdam en Voorlees Express. Een speciaal dankwoord aan alle mensen van Actief Ouderschap.

Eindredactie: Trichis communicatie & ontwerp

Vormgeving en illustraties: studioBoven grafisch ontwerp

Foto's: TAALfotografie, Mathilde Dusol Fotografie aangevuld met foto's uit eigen collectie.

Contact: kenniscentrumtalentontwikkeling@hr.nl

Versijning: december 2025

Delen van de inhoud van dit logboek en de handleiding wordt op prijs gesteld, maar graag met vermelding van dit brondocument.

Alle namen van kinderen, ouders en medewerkers zijn vanwege privacyredenen geanonimiseerd.

De kinderen en ouders op de foto's zijn gevraagd om mee te werken aan deze fotoreportages en waren niet betrokken bij de praktijkvoorbeelden die beschreven worden in deze handreiking.

